

תרגיל מס' 1 – דוגמה ופיצול האישיות של גלילאו

קראו את ההגדרה המילונית למושג "דוגמה" (Dogma), את הכחשתו של גלילאו את תורתו ואת עמודים 25-40 מתוך הספר "המהפכה המדעית"¹ וענו על השאלות בעמוד הבא.

דוגמה²

המהילה היוונית דוקוס/דוקוי שמשמעותה "דעה". מובנה המקורי של המילה דוגמה היה "זה אשר נראה או נחשב לנכון/טוב". במובן זה שמשה המילה כותבים [בעיקר פילוסופים] בתקופה הקלאסית [העת העתיקה] כמושג טכני להבחנה בין אסכולות פילוסופיות שונות או בצווים של רשויות השלטון. במובן שני זה מופיעה המילה גם בתרגום השבעים וגם בברית החדשה בעוד שהשימוש אשר אבות הכנסייה [פילוסופים נוצרים מתקופת הנצרות המוקדמת, סוף המאה הראשונה עד סוף המאה החמישית, אשר הגותם היוותה את הבסיס לנצרות] עשו במושג זה נשען בעיקר על המובן הראשון. דוגמה במובנה הנוצרי, בניגוד למובנה בקרב הפילוסופים הקלאסיים, קיבלה במהרה משמעות חשובה מבחינה תיאולוגית. במובן הנוצרי המקובל מושג זה מציין אמת דתית אשר מקורה בהתגלות ואשר הוגדרה על ידי הכנסייה [למעשה ניתן להתייחס למושג דוגמה במשמעות זו בכל מערכת דתית ולא רק בזו הנוצרית].

גלילאו מכחיש את תורתו³

אני גלילאו, בנו של וינצ'נצו גליליי המנוח, איש פירנצה בן שבעים שנה... נשבע שתמיד האמנתי, ומאמין, ובעזרת האל אאמין בעתיד בכל מה שדוגלת בו ומטיפה לו הכנסייה האפיפיורית והקתולית הקדושה. ואולם, הואיל ואחרי שגזרה עלי האינקוויזיציה הקדושה כחוק, שעלי לנטוש מכל וכל את הדעה הכוזבת שהשמש היא מרכז העולם ואינה נעה, ושאסור לי להחזיק בשום דרך שהיא, בעל פה או בכתב, בתורה הכוזבת הזו, להגן עליה או ללמד אותה, ואחרי שהובהר לי שהתורה האמורה מנוגדת לכתבי הקודש, ...נשפטתי על חשד לכפירה, כלומר, על שהחזקתי באמונה שהשמש היא מרכז העולם ואינה נעה, ושהארץ אינה המרכז והיא נעה. לפיכך ברצותי להסיר מליבות הוד מעלתכם, ומכל הנוצרים הנאמנים, את החשד הכבד שהוטל בי בצדק, בלב תמים ובאמונה כנה – אני מתכחש, מגנה ומתעב את כל הטעויות האמורות לעיל והמנוגדות לעמדת הכנסייה הקדושה, ונשבע שבעתיד לא אומר או אטען, בעל פה או בכתב, שום טענה שעלולה לעורר חשד מעין זה נגדי. יתר על כן, אם אדע על איזה כופר או על אדם החשוד בכפירה, אודיע עליו לאינקוויזיציה הקדושה או לפקיד הכנסייה במקום שאהיה בו...

¹ ס' שיפין, המהפכה המדעית, תל אביב 2009, עמ' 25-40. ניתן למצוא את הקטע באתר: <http://nadav.weebly.com>

² תרגום (עם הערות המתרגם) על פי: The Oxford Dictionary of the Christian Church, Oxford, 1997 (3rd Edition)

³ ד. בורסטין, המגלים, ירושלים 1989, עמ' 255-256.

1. מהי דוגמה? מה חשיבותה של דוגמה למערכת דתית?
 2. כיצד רעיון הדוגמה מתקשר לגישה המסורתנית?
 3. קראו את "הכחשתו של גלילאו" המופיעה בעמוד הקודם והסבירו כיצד היא מבטאת הן את הגישה המסורתנית והן את הגישה הדוגמטית?
 4. תארו בקצרה את תגליותיו של גלילאו על פי הקטע שקראתם מתוך הספר "המהפכה המדעית".
 5. הסבירו את ההסתכלות על עולם הטבע, מימי אריסטו ועד לגלילאו, על פי הקטע שקראתם.
 6. מבחינת גלילאו, מהו מקור הסמכות להשגת ידע אמין על העולם? השוו את גישתו לגישה אשר הייתה נהוגה עד לימיו.
 7. "הביטוי המסורתי לגבולות הידע, ne plus ultra – 'לא עוד הלאה' – הוחלף בסיסמה המודרנית plus ultra – 'עוד הלאה'" (עמ' 30).
- "לא עוד הלאה" מייצג את הגישה המסורתנית. מדוע הביטוי "עוד הלאה" נחשב על ידי מחבר הספר לסיסמת המודרניות? מהי אותה מודרניות?

